

Even dimmen: lichtvervuiling in Nederland

De oplossing ligt voor de hand: minder licht

Lichtvervuiling. Het verstoort ons slaap-waakritme, verkleint het leefgebied van nachtdieren, en het verknalt ons zicht op de sterrenhemel. Wat kunnen we eraan doen, zonder in te leveren op veiligheid en sfeer?

Nederland is een van de meest verlichte landen ter wereld. En niet in de boeddhistische zin van het woord. Raadpleeg maar eens nachtelijke satellietbeelden van Europa en je ziet de Randstad letterlijk fel oplichten. Er is inmiddels zo veel kunstlicht om ons heen dat we – samen met een derde van de wereldbevolking – de Melkweg niet meer kunnen zien.

Lichtvervuiling

Overmatig gebruik van verlichting kan schadelijk zijn voor de gezondheid van mens en dier, met name omdat het onze slaap-waakritmes verstoort. Onze lichamen interpreteren kunstlicht – vooral blauw schijnsel – als daglicht, waardoor de aanmaak van het slaapstofje melatonine wordt geremd. En deze verstoring kan weer tot allerlei andere gezondheidsproblemen leiden. Daarnaast schuwen nachtdieren de felheid van onze openbare verlichting, waardoor hun leefgebied steeds kleiner wordt.

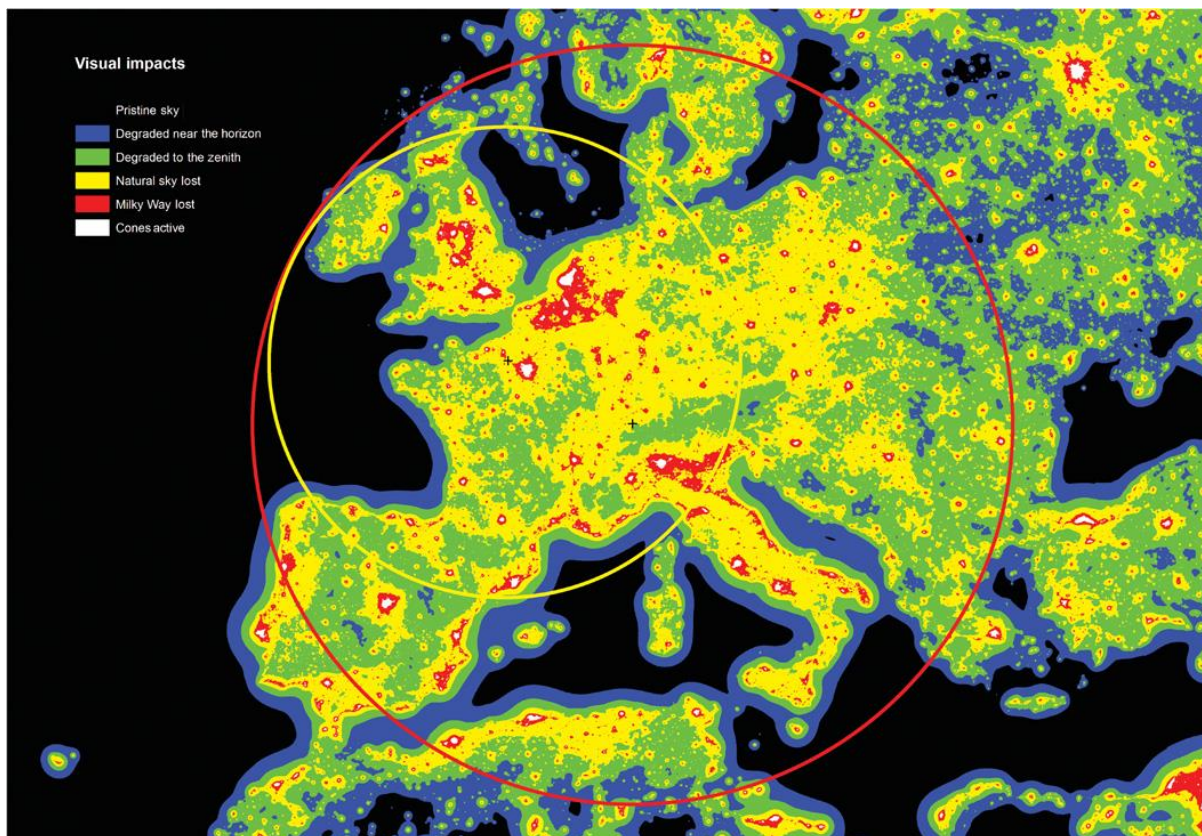
Daarom wordt overmatige verlichting ook wel lichtvervuiling genoemd. De overstap naar duurzamere ledverlichting lijkt dit helaas ook niet te gaan verhelpen. Onze verlichting wordt daarmee wel zuiniger, maar in de praktijk gaat de overstap gepaard met meer licht, waardoor we evenveel energie verbruiken en de lichtsterkte op veel plekken hoog blijft. Daar komt bij dat ledverlichting meer blauw licht bevat dan gloei- en spaarlampen. Gelukkig bevatten nieuwe varianten alweer minder van het schadelijke blauwe licht.

Grootverbruiker

Openbare verlichting is ook een grote energieverbruiker. Bovendien gloeit een deel van die lampen zonder nut. Denk aan lege kantoorpanden, parkeerterreinen of ongebruikte wegen die de hele nacht verlicht worden.

Gemeenten peinen al jaren over manieren om het gebruik van verlichting te temperen. Daaf de Kok, adviseur bij Licht en Donker Advies, ondersteunt ze daarbij: “Het is niet alleen een kwestie van lampen vervangen door zuinigere varianten. Er moet vooral ook worden onderzocht waar licht onnodig fel brandt, en of bestaande verlichting verwijderd kan worden.”

Britse bioloog Kevin Gaston vat het kort en bondig samen: “Gebruik verlichting alleen waar het absoluut nodig is, de rest is verspilling.” Overvloed en inefficiëntie zijn echter kenmerken van hedendaagse verlichting.

In het rood en in het wit zijn de plekken waar de Melkweg niet meer te zien is.
Bron: Science Advances/Falchi et al.

Vooraf bij bedrijven en in woonwijken is veel besparing mogelijk. Denk bijvoorbeeld aan etalageverlichting of commerciële uithangborden, moeten die 's nachts blijven branden? De Franse regering vindt alvast van niet. Maar bedrijven worden hiertoe niet gedwongen in Nederland, de gemeente Amsterdam zegt wel met ze in gesprek te willen gaan.

En buitenwegen waar 's nachts geen mens rijdt, moeten we die constant verlichten? En moet de straatverlichting in slaperige villawijken altijd aan blijven? Of kunnen we

het in ieder geval flink dimmen? Dat zijn vragen die gemeenten zichzelf moeten stellen, zegt adviseur De Kok.

De gemeente Amsterdam zegt te hebben besloten om de verlichting bij afgelegen wegen permanent uit te schakelen. Bijkomend effect is dat deze routes steeds minder gebruikt zullen worden, waardoor de nachtelijke rust in deze gebieden zal moeten terugkeren.

Nacht

Er zijn talloze manieren om de duisternis van de nacht te laten wederkeren. De logische stap is natuurlijk minder verlichting. Uiteindelijk is openbare verlichting een “compensatiemaatregel”, zegt De Kok. “Als je het goed aanpakt, zou je verlichting helemaal niet nodig moeten hebben.”

Mogelijke oplossingen zijn een lichtere kleur van het wegdek, waardoor er meer contrast ontstaat met de duisternis eromheen. Of reflecterende strepen, paaltjes en borden, die mensen veilig door kronkelwegen gidsen.

Op bedrijventerreinen en in woonwijken kan verlichting geplaatst worden die op sensoren werkt. Deze springt dus alleen aan wanneer iemand in de buurt is. De Kok is van mening dat verlichting alleen nodig is op plekken waar veel sociale onrust heerst, of waar het bijdraagt aan de sfeer, zoals in de binnenstad of bij evenementen. Zogenaamde ‘slimme ledverlichting’ komt daarbij uitstekend van pas, omdat het de mogelijkheid geeft om het lichtniveau – per lantaarnpaal – op afstand aan te passen.

Obstakels

Toch is minder verlichting niet voor iedereen vanzelfsprekend een goed plan. “Dat ecologen en anderen roepen dat er minder verlichting op straat moet komen, wil niet zeggen dat jouw buurvrouw het idee van een donkere straat prettig vindt”, stelt De Kok. Psycholoog Antal Haans van de TU Eindhoven zegt: “We zijn geen nachtdieren. Licht geeft ons een gevoel van veiligheid. Of dat terecht is, of meer licht ook voor minder criminaliteit zorgt, is onduidelijk.”

“We zijn geen nachtdieren. Licht geeft ons een gevoel van veiligheid”

Er kunnen conflicten ontstaan tussen veiligheidseisen en besparingsmaatregelen. Neem het Politiekeurmerk Veilig Wonen: een van diens eisen is dat een woonwijk niet over verlichting op sensoren mag beschikken. Een ander voorbeeld: sommige bedrijven gaven in vakblad *Plan Amsterdam* aan dat ze in geval van inbraak geen geld uitgekeerd krijgen van de verzekering, als ze 's nachts de lichten niet laten branden.

De overgang naar ledverlichting in de openbare ruimte wordt onbetwist uitgevoerd, doch meestal iets langzamer dan mogelijk. Dat alleen doet de lichtvervuiling niet vervagen. Er moet vooral minder licht komen. Totdat we weer een volle sterrenhemel kunnen aanschouwen.

<https://www.oneworld.nl/powerswitch/even-dimmen-lichtvervuiling-in-nederland/>

Floyd Driehuijs
Jr. Redacteur PowerSwitch